

УДК 347.61/.64

DOI <https://doi.org/10.32782/2409-4544/2023-1/11>

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИЙОМНОГО ВИХОВАННЯ В УКРАЇНІ ТА ПОЛЬЩІ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Старчук Оксана Володимирівна,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
Волинського національного університету імені Лесі Українки
ORCID ID: 0000-0003-2816-9951
Researcher ID: AAR-6710-2021

У статті здійснено порівняння правового регулювання прийомного виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування в Україні та Польщі. Охарактеризовано спільні та відмінні ознаки прийомного виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування обох держав. Визначено, що спільною ознакою прийомного виховання в Україні та Польщі є договірний характер виникнення особистих немайнових та майнових правовідносини. Встановлено, що відмінності у прийомному вихованні в Україні та Польщі полягають у: порядку влаштування дітей у сім'ю (в Україні – адміністративний, а в Польщі – судовий); призначенні та виплаті соціальної допомоги (в Україні – за рахунок коштів державного бюджету, а в Польщі – місцевого бюджету); строці прийомного виховання (в Україні – до досягнення дітьми повноліття (максимум до двадцяти трьох років), при патронаті – до трьох місяців (не більш шести місяців), а у Польщі – до повноліття (короткострокові сім'ї – до одного року і трьох місяців, професійні фостерні сім'ї – до чотирьох місяців (не більше восьми місяців); віковому цензі утримання дітей (в Україні – до шести років та до повноліття, з врахуванням в окремих випадках додаткового медичного фінансування, а у Польщі – до семи років та до повноліття із врахуванням стану здоров'я); органах нагляду за функціонуванням прийомної сім'ї / дитячого будинку сімейного типу та патронату над дітьми (в Україні – служби у справах дітей, а у Польщі – куратори районних сімейних судів). Доведено, що з метою приведення національного законодавства до європейських стандартів (на прикладі законодавства Польщі) існує необхідність вжиття заходів для вдосконалення законодавчого регулювання прийомного виховання шляхом внесення відповідних змін до чинних нормативно-правових актів.

Ключові слова: прийомне виховання, прийомна сім'я, дитячий будинок сімейного типу, патронат над дітьми.

Starchuk Oksana. Legal regulation of foster care in Ukraine and Poland comparative legal aspects

The article covers the comparison legal regulation of orphans foster care and children deprived of parental care in Ukraine and Poland. Common and distinctive features of orphans foster care and children deprived of parental care in both countries are characterized. It was determined that a common feature of foster care in Ukraine and Poland is the contractual nature of the arising of personal non-property and property legal relations and it is provided for by the family legislation of both states. It has been established that the differences in foster care in Ukraine and Poland are: the procedure for placing children in a family (administrative in Ukraine and judicial in Poland); appointment and payment of social assistance (in Ukraine – at the expense of the state budget and in Poland – from the local budget); during foster care (in Ukraine – until the children reach the age of majority (up to 23 years old) in the case of foster care – up to 3 months (no more than 6 months) and in Poland – until the age of majority (short-term families – up to 1 year and 3 months, professional foster families – up to 4 months (no more than 8 months)); the age limit for child support (in Ukraine – up to 6 years and up to adulthood, taking into account in some cases additional medical funding and in Poland – up to 7 years and up to adulthood taking into account the state of health); bodies supervising the functioning of a foster family / family-type orphanage and patronage of children (in Ukraine – services for children's affairs, and in Poland – curators of district family courts). It has been proven that in order to bring national legislation to European standards (using the example of Polish legislation), there is a necessity

to take measures to improve the legislative regulation of foster care by making appropriate changes to the current legal acts.

Key words: foster care, foster family, family-type orphanage, guardianship of children.

Постановка проблеми. На сьогодні в Україні та Польщі склалася досить розгалужена система форм влаштування дітей-сиріт та дітей, які позбавлені батьківського піклування в сім'ю.

Разом із тим, правове регулювання відносин, що виникають у процесі влаштування дітей у сім'ю як реалізації галузевого принципу сімейного права України – пріоритету виховання дитини у сім'ї є недосконалим, а тому потребує аналізу зарубіжного досвіду їхнього функціонування (на прикладі законодавства Польщі) з метою приведення національного законодавства до європейських стандартів.

Метою статті є здійснення порівняльного аналізу створення та функціонування прийомного виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування в Україні і Польщі та розробка пропозицій з метою удосконалення правового регулювання в Україні з урахуванням позитивного досвіду Польщі.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі **завдання:**

- проаналізувати правове регулювання прийомного виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування в Україні;

- охарактеризувати фостерне виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування в Польщі;

- визначити спільні та відмінні ознаки прийомного виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування в Україні та Польщі;

- сформулювати власні висновки щодо внесення доповнень до сімейного законодавства України з метою приведення його до європейських стандартів.

Стан дослідження. Теоретичну основу дослідження складають наукові праці Н. А. Аблятіпової, М. Андреєвського, О. Бурлаки, О. В. Беспалько, Г. О. Галевської, І. М. Долі, Г. М. Бевз, О. М. Карпенко, А. Квак, Л. В. Лешанич, Є. В. Падун, І. Римаренко, У. Романюк, А. С. Суходольської.

Законодавчу базу прийомного виховання дітей-сиріт та дітей позбавлених

батьківського піклування в Україні складають: Конституція України, Сімейний кодекс України, Закони України «Про охорону дитинства», «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування», постанови Кабінету Міністрів № 565 «Про затвердження Положення про прийомну сім'ю», № 564 «Положення про дитячий будинок сімейного типу», «Про організацію надання соціальних послуг» № 587, «Порядок створення та діяльності сім'ї патронатного вихователя, влаштування, перебування дитини в сім'ї патронатного вихователя» № 893; а в Польщі: Kodeks rodzinny i opiekuńczy, Rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej 2004 r. w sprawie rodzin zastępczych, Ustawa 2004 r. o pomocy społecznej та ін.

Виклад основного матеріалу.

Відповідно до ст. 52 Конституції України «утримання та виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, покладається на державу» [1].

Ми погоджуємось із Є. В. Падун, що «сучасний стан правового регулювання влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування в Україні вимагає вивчення зарубіжного досвіду створення, функціонування та постійного удосконалення системи прийомного виховання» [2, с. 11].

Прийомне виховання в Україні та Польщі здійснюється у таких формах, як: прийомна (фостерна) сім'я, дитячий будинок сімейного типу, патронат над дітьми (фостерне виховання) та ін.

Є В. Падун зауважує, що «прийомна сім'я, дитячий будинок сімейного типу, патронат над дітьми є родинними, але тимчасовими формами виховання дітей, позбавлених батьківського піклування, оскільки прийомне виховання передбачає збереження і підтримку контактів дитини з біологічними батьками, а одним із його завдань є повернення дитини в рідну родину» [2, с. 9].

Г. М. Бевз акцентує увагу на тому, що «спільною в Україні та Польщі є тенденція організації догляду за осиротілими дітьми

в розширеній родині. До замісних сімей в Україні автор відносить такі, як опіка (піклування), прийомні сім'ї та патронат, а в Польщі – «rodziny zastępcze» (заступницькі сім'ї)» [3].

Інститут прийомної сім'ї та дитячого будинку сімейного типу як форм прийомного виховання в Україні набув законодавчого закріплення в Законах України «Про охорону дитинства», «Про внесення змін до СК України».

Відповідно до ст. 256-1 Сімейного кодексу України (далі – СК України) «приймна сім'я – сім'я, яка добровільно взяла на виховання та спільне проживання від одного до чотирьох дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування», а згідно ст. 256-5 «дитячий будинок сімейного типу – окрема сім'я, що створюється за бажанням подружжя або окремої особи, яка не перебуває у шлюбі, для забезпечення сімейним вихованням та спільного проживання не менше як п'яти дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування» [4].

Поряд з тим, зауважує І. Доля, «щодо дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, існує нова модель установ тимчасового перебування дітей, поки не буде знайдено для них нову родину, де одночасно проживають 12–14 дітей, з якими працюють 4–5 вихователів, крім цього існують гуртожитки для проживання до 30 осіб» [5].

Окрім цього, науковці вказують на доцільність створення прийомних сімей тимчасового перебування для дітей-сиріт з обмеженими можливостями для надання їм необхідного сімейного піклування [6].

Однак, проаналізувавши сімейне законодавство України щодо створення та функціонування прийомних сімей та дитячого будинку сімейного типу, варто зауважити про його недосконалість, що створює перешкоди щодо процедури оформлення статусу прийомної сім'ї (дитячого будинку сімейного типу), та залишаються неврегульованими окремі аспекти його діяльності.

Що стосується Польщі, то правове регулювання функціонування заступницьких сімей передбачено Законом «Про соціальну допомогу» 2004 р. [7], а порядок перебування дітей у таких сім'ях – розпо-

рядженням Міністра соціальної політики у справі заступницьких сімей 2004 р. [8]. У ст. 7 Закону «Про соціальну допомогу» визначено, що дітям-сиротам надається соціальна допомога у грошовій та натуральній (одяг, продукти харчування) формах [7]. У 2011 році в Польщі був прийнятий Акт із питань сімейної підтримки та системи замісної опіки, яким передбачено, що заміна (фостерна) опіка застосовується у ситуації, коли батьки є нездатними забезпечити опіку та виховання.

У правовій доктрині Польщі поняття прийомної (замісної) сім'ї є предметом дослідження М. Андреєвського [9], Г. Галевської [10], А. Квак [11] та ін.

Ще однією формою прийомного виховання в Україні та Польщі є патронат над дитиною (у зарубіжній практиці – фостерний догляд), який має характер договірних відносин, передбачених нормами сімейного права.

Л. В. Лешанич патронат над дітьми визначає як «вид виховання дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування та дітей, які перебувають у соціально небезпечному оточенні, що передбачає передання останніх у сім'ю патронатного вихователя за плату» [12].

У 2016 р. в Україні було оновлено сімейне законодавство, яким визначено механізм створення та організації діяльності патронату над дітьми. Відповідно до ст. 252 СК України «патронат над дитиною – це тимчасовий догляд, виховання та реабілітація дитини в сім'ї патронатного вихователя на період подолання дитиною, її батьками або іншими законними представниками складних життєвих обставин» [4].

Постановою Кабінету Міністрів України «Про організацію надання соціальних послуг» № 587 передбачено «осіб/сімей, які мають найвищий ризик потрапляння у складні життєві обставини: сім'ї, у яких дітей відібрано у батьків без позбавлення їх батьківських прав; сім'ї, де триває процес розлучення батьків і вирішується спір між ними щодо визначення місця проживання дітей, участі батьків у їх вихованні; сім'ї з дітьми, в яких тривала хвороба батьків перешкоджає їм виконувати свої батьківські обов'язки; сім'ї, діти з яких перебувають у закладах інституційного

догляду та виховання; сім'ї, дітей з яких влаштовано в сім'ю патронатного вихователя; сім'ї, у яких діти систематично самовільно залишають місце проживання; діти, які перебувають на вихованні в сім'ях опікунів, піклувальників, прийомних сім'ях, дитячих будинках сімейного типу» [13].

Постановою Кабінету Міністрів України, якою затверджено «Порядок створення та діяльності сім'ї патронатного вихователя, влаштування, перебування дитини в сім'ї патронатного вихователя» передбачено етапи укладення договору про патронат та підстави його припинення, строк перебування дитини у сім'ї патронатного вихователя, їхні права та обов'язки тощо [14].

В умовах воєнного стану 10 травня 2022 р. до вищезазначеної постанови були внесені зміни під № 581, якими «врегульовано надання послуги патронату над дитиною під час воєнного або надзвичайного стану та у разі виникнення загрози життю чи здоров'ю дитини, зокрема, передбачено: механізм переміщення дитини разом із сім'єю патронатного вихователя на безпечну територію у разі виникнення загрози її життю чи здоров'ю; можливість влаштування до сім'ї патронатного вихователя за його згодою дітей, які не є рідними братами та сестрами або такими, що виховувались в одній сім'ї; можливість продовження або припинення дії договору про патронат над дитиною з урахуванням фактичних обставин; механізм прийняття рішення про надання послуги патронату над дитиною та укладення договору про умови запровадження патронату за розпорядженням сільського, селищного, міського голови на підставі подання служби у справах дітей; розмежування функцій служби у справах дітей за місцем створення сім'ї патронатного вихователя та за місцем її переміщення» [14].

У зв'язку із оновлення патронатної форми влаштування дітей у сім'ю, виникає цілий ряд невирішених питань. Поділяємо позицію Л. В. Лешанич, що «патронат над дітьми потребує подальшого вивчення для запозичення світового досвіду підвищення дієвості механізмів реалізації патронату над дітьми, конкретизації функцій уповноважених органів і служб у цій сфері, визначення заходів державної підтримки, а також для надання конкретних пропо-

зицій щодо удосконалення чинного законодавства» [15, с. 178].

Погоджується із цим і І. Римаренко, зауважуючи, що «необхідно розробити та впровадити цілу низку правових, фінансових та організаційних механізмів, взяти до уваги результати апробації сімейного патронату в Україні» [16, с. 42].

У. Романюк проаналізувавши зарубіжну практику патронатного (фостерного) піклування/виховання виокремлює «шість основних критеріїв класифікації видів патронату (фостеру): основа надання послуг патронату (фостеру) – професійний, непрофесійний; ступінь зв'язку із патронатними батьками/вихователями – споріднений (родинний), неспоріднений; тривалість перебування дитини під патронатним вихованням/піклуванням – короткостроковий, довгостроковий, невідкладний; життєві обставини, через які дитина поміщується під патронатне виховання/піклування – обмежений, необмежений (спеціальний), невідкладний, відпочинковий (допоміжний, соціальний), постінтернатний, гостьовий; економічний базис; рівень створення, регулювання та фінансування патронатних (фостерних) установ – оплачуваний, безоплатний; рівень створення, регулювання та фінансування патронатних (фостерних) установ – державний (федеральний), локальний (муніципальний, окружний, обласний)» [17, с. 126].

У Польщі виокремлюють такі види фостерних сімей: споріднені сім'ї – сім'ї, членами яких є родичі або баба та дід (більше 64%); неоплачувані фостерні сім'ї (непрофесійні) – патронат, що здійснюється на безоплатній основі, в якій допомагають дитині розвиватися та відновлювати взаємовідносини з дорослими; професійні фостерні сім'ї – це сім'ї, у якій хоча б один з подружжя отримує плату за виконання обов'язків патронатного вихователя на підставі договору з окружною посадовою особою (опіка дитиною не довше, ніж чотири місяці, максимум до восьми місяців).

Насамкінець з'ясуємо заходи функціонування прийомного виховання, до яких А. С. Суходольська відносить: «впровадження іноземного досвіду та законодавче врегулювання питань визначення і функціонування професійних, тимчасових, кризових ПС, ДБСТ, патронатного виховання

та їх іноземного усиновлення; активне залучення працівників інтернатних закладів до взяття дітей на виховання у сімейне оточення у разі трансформації закладів, у яких вони працевлаштовані; створення мотиваційного механізму активізації створення сімейних форм виховання у сільській місцевості; державна підтримка діяльності громадських та благодійних організацій, які допомагають соціальним сиротам та прийомним батькам; проведення активної рекламної кампанії, що висвітлює проблеми допомоги соціальним сиротам та взяття їх на виховання; оформлення на облік із подальшим соціальним супроводом сімей осіб похилого віку, які виховують соціальних сиріт; приділення особливої уваги на державному рівні сім'ям, які беруть на виховання хвору дитину» [18, с. 114].

У свою чергу, О. Бурлака пропонує такі «перспективні заходи та напрями впровадження зарубіжного досвіду соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: запровадити інтенсивний процес деінституціалізації опіки над дітьми й реалізувати пріоритетність форм сімейного виховання дитини; стимулювати створення прийомних сімей, дитячих будинків сімейного типу, а також народжувальність дітей шляхом запозичення досвіду Польщі та надання істотних податкових пільг, відсоток яких зростатиме пропорційно кількості народжених (взятих на виховання чи під сімейну опіку дітей)» [19, с. 63].

Висновки. Проаналізувавши правове регулювання прийомного виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування в Україні та Польщі виокремимо спільні та відмінні ознаки їхнього створення та функціонування. Зокрема, тотожним при створенні й функціонуванні прийомних (заступницьких) сімей, дитячого будинку сімейного типу та патронату (фостерного догляду) в Україні та Польщі є те, що підставою влаштування дитини у сім'ю є договір, після укладення якого виникають особисті немайнові та майнові правовідносини.

Що стосується відмінностей при визначенні юридичної природи прийомного виховання в Україні та Польщі, то ними є:

– в Україні передбачений адміністративний порядок прийняття рішення про вла-

штування дитини у сім'ю (діти (від 1 до 4) влаштовується у прийомну сім'ю чи дитячий будинок сімейного типу (від 5 максимум до 10 дітей із урахуванням рідних дітей) на підставі рішення виконавчого органу місцевої ради чи районної державної адміністрації), а у Польщі – судовий (від 1 до 3 дітей, хоча допускається і їхнє збільшення);

– в Україні призначення і виплати соціальної допомоги прийомним сім'ям, батькам вихователям дитячого будинку сімейного типу, патронатним вихователям здійснюється за рахунок коштів державного бюджету, а в Польщі – місцевого бюджету;

– строк проживання дитини у прийомній сім'ї (дитячому будинку сімейного типу) в Україні обмежується їхнім повноліттям (максимум до 23 років, якщо дитина навчається на денній формі навчання), хоча допускається в окремих випадках їх дострокове припинення, а при патронаті над дітьми до трьох місяців, однак за рішенням органу опіки та піклування не більш як до шести місяців, а у Польщі заступницькі сім'ї існують до повноліття, окрім короткострокових сімей – до 1 року і 3 місяців; а професійні фостерні сім'ї – не довше, ніж 4 місяці, однак може бути продовжено до 8 місяців).

– утримання дитини, щодо якої здійснюється прийомне виховання в Україні передбачене із врахуванням віку дитини (до 6 років та до повноліття) та додаткове медичне фінансування для дітей із ВІЛ-СНІД та дітей з обмеженими можливостями, а у Польщі – утримання дитини здійснюється згідно віку дитини (до 7 років та до повноліття) та стану здоров'я;

– нагляд на функціонуванням прийомної сім'ї, дитячого будинку сімейного типу та патронату над дітьми в Україні здійснюють служби у справах дітей, а у Польщі – куратори районних сімейних судів.

З метою приведення національного законодавства до європейських стандартів (на прикладі законодавства Польщі) існує необхідність вжиття заходів для вдосконалення законодавчого регулювання прийомного виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування шляхом внесення відповідних змін до чинних нормативно-правових актів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України. Прийнята на V сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. *Відом. Верх. Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Падун Є. В. Інститут прийомного виховання у сімейному праві України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2017. 21 с.
3. Бевз Г. М. Ідентифікація термінів державної системи над дітьми в Польщі та Україні. URL: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/soc_gum/Srvu/2009_2/7_bevz.PDF
4. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. із змінами і доп. *Відом. Верх. Ради України*. 2002. № 21–22. Ст. 135.
5. Доля І. Упровадження ефективних форм виховання в системі державної та сімейної опіки: міжнародний досвід та уроки для України. URL: <http://old.niss.gov.ua/monitor/March08/04.htm>. (дата звернення: 02.12.2019).
6. Прийомні сім'ї для дітей-сиріт з функціональними обмеженнями / О.О. Яременко та ін.; ред. Т. М. Тележенко. К. : Укр. ін-т соц. досліджень, 2001. 120 с.
7. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. *Dziennik Ustaw*. 2004. № 64. Poz. 593.
8. Rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dnia 18 października 2004 r. w sprawie rodzin zastępczych. *Dziennik Ustaw*. 2004. № 233. Poz. 2344.
9. Rodziny zastępcze. Problematyka prawna / pod redakcji M. Andrzejewskiego. PW Formator: Toruń, 2006. 332 p.
10. Galewska G. O profesjonalizacji rodyiców zastępczych. *Problemy opekunczo wychowawcze*. Instytut Rozwoju Służb Społecznych. Listopad. № 9. (454). 2006. P. 19–24.
11. Z opieki zastępczej w dorosłe życie. Założenia a rzeczywistość / pod redakcją Anny Kwak. Warszawa: Fundacja Instytut Spraw Publicznych, 2006. 243 p.
12. Лешанич Л. В. Правове регулювання квазісімейної форми виховання дітей: дис. ... канд. юрид. наук. Ужгород, 2015. 200 с.
13. Про організацію надання соціальних послуг: постанова Кабінету Міністрів України від 1 червня 2020 р. № 587. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-2020-%D0%BF#Text>
14. Порядок створення та діяльності сім'ї патронатного вихователя, влаштування, перебування дитини в сім'ї патронатного вихователя: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2021 р. № 893. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/893-2021-%D0%BF#Text> (зі змінами від 10 травня 2022 р. № 581. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/581-2022-%D0%BF#Text>)
15. Лешанич Л. В. Історія розвитку патронату над дітьми в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Сер. Право. Вип. 15. 2011. С. 177–179.
16. Римаренко І. Сімейний патронат як інновація у сімейному праві України. *Вісник АПСВТ*. 2017. № 2. С. 39–44.
17. Romaniuk U. Characteristics of the types and functions of the institution of patronage over children in certain foreign states. *Visegrad Journal on Human Rights*. Vol. 1. 2018. P. 122–126.
18. Суходольська А. С. Розвиток сімейних форм виховання соціальних сиріт. *Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика*. Вип. 35. 2018. С. 112–116.
19. Бурлака О. Зарубіжний досвід соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, і можливості його використання в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 1. С. 59–64.

REFERENCES:

1. Konstytutsiya Ukrayiny [Constitution of Ukraine] (1996, June 28). Pryynyata na V sesiyyi Verkhovnoyi Rady Ukrayiny 28 chervnya 1996 r. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrayiny*. 1996. № 30. St. 141. [in Ukrainian].
2. Padun Y. V. (2017) Instytut pryomnoho vykhovannya u simeynomu pravi Ukrayiny [Institute of foster care in family law of Ukraine]: *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv. 21 s. [in Ukrainian].
3. Bevez H. M. Identyfikatsiya terminiv derzhavnoyi systemy nad dit'my v Pol'shchi ta Ukrayini [Identification of terms of the state system over children in Poland and Ukraine]. URL: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/soc_gum/Srvu/2009_2/7bevez.PDF [in Ukrainian].

4. Simeynny kodeks Ukrayiny [Family Code Ukraine]. (2002, January 10). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrayiny*. 2002. 21–22. St. 135. [in Ukrainian].
5. Dolya I. Uprovadzhennya efektyvnykh form vykhovannya v systemi derzhavnoyi ta simeynoyi opiky: mizhnarodnyy dosvid ta uroky dlya Ukrayiny [Implementation of effective forms of education in the system of state and family guardianship: international experience and lessons for Ukraine]. URL: [http:// old.niss.gov.ua/monitor/March08/04.htm](http://old.niss.gov.ua/monitor/March08/04.htm). [in Ukrainian].
6. Pryyomni sim'yi dlya ditey-syrit z funktsional'nymy obmezhenyamy (2001) [Foster families for orphans with functional limitations] / [O.O. Yaremenko ta in.; red. T. M. Telezhenko]. K. : Ukr. in-t sots. doslidzhen', 2001. 120 s. [in Ukrainian].
7. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. *Dziennik Ustaw*. 2004. № 64. Poz. 593. [in Poland].
8. Rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dnia 18 października 2004 r. w sprawie rodzin zastępczych. *Dziennik Ustaw*. 2004. № 233. Poz. 2344. [in Poland].
9. Rodziny zastępcze. Problematyka prawna [Foster families. Legal issues] (2006) / pod redakcji M. Andrzejewskiego. PW Formator: Toruń, 332 p. [in Poland].
10. Galewska G. O profesjonalizacji rodyiców zastępczych. Problemy opiekunczo wychowawcze [On the professionalization of surrogate families. Care and education problems] (2006) Instytut Rozwoju Służb Społecznych. Listopad. № 9. (454). P. 19–24. [in Poland].
11. Z opieki zastępczej w dorosłe życie. Założenia a rzeczywistość [From foster care into adulthood. Assumptions and reality] (2006) / pod redakcją Anny Kwak. Warszawa: Fundacja Instytut Spraw Publicznych, 243 p. [in Poland].
12. Leshanych L. V. (2015) Pravove rehulyuvannya kvaziseynoyi formy vykhovannya ditey [Legal regulation of the quasi-sectarian form of raising children]: *Candidate's thesis*. Uzhhorod. [in Ukrainian].
13. Pro orhanizatsiyu nadannya sotsial'nykh posluh [On the organization of the provision of social services] (2020, June 1): postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny № 587. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-2020-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
14. Poryadok stvorennya ta diyal'nosti sim'yi patronatnoho vykhovatelya, vlashtuvannya, перебування дитини в сім'ї патронатного вихователя [The procedure for creating and operating a family of a foster carer, placement, stay of a child in the family of a carer] (2021, August 20): zatverdzheno postanovoyu Kabinetu Ministriv Ukrayiny № 893. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/893-2021-%D0%BF#Text> (zi zminamy 10 travnya 2022 p. № 581. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/581-2022-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
15. Leshanych L. V. (2011) Istoriya rozvytku patronatu nad dit'my v Ukrayini [The history of the development of patronage over children in Ukraine]. *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu*. – *Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University*. Ser. Pravo. Vyp. 15. [in Ukrainian].
16. Rymarenko I. (2017) Simeynny patronat yak innovatsiya u simeynomu pravi Ukrayiny [Family guardianship as an innovation in family law of Ukraine]. *Visnyk APSVT*. № 2. [in Ukrainian].
17. Romaniuk U. (2018) Characteristics of the types and functions of the institution of patronage over children in certain foreign states. *Visegrad Journal on Human Rights*. Vol. 1. [Slovak Republic].
18. Sukhodol's'ka A. S. (2018) Rozvytok simeynnykh form vykhovannya sotsial'nykh syrit [Development of family forms of raising social orphans]. *Demohrafiya, ekonomika pratsi, sotsial'na ekonomika i polityka*. *Demography, labor economy, social economy and politics*. Vyp. 35. [in Ukrainian].
19. Burlaka O. (2020) Zarubizhnyy dosvid sotsial'noho zakhystu ditey-syrit ta ditey, pozbavlenykh bat'kivs'koho pikluvannya, i mozhlyvosti yoho vykorystannya v Ukrayini [Foreign experience of social protection of orphans and children deprived of parental care and the possibility of its use in Ukraine]. *Pidpryyemnytstvo, hospodarstvo i pravo*. *Entrepreneurship, economy and law*. № 1. [in Ukrainian].